

Cukrová řepa 2020 v poločase

SUGAR BEET 2020 AT HALF TIME

Je to nevděčný úkol zamýšlet se na začátku léta nad ročníkem a cukrovou řepou. Svádí to k úvahám, jak to dopadne, jaké budou výnosy. Všechno je však pořád otevřené. Přes všechny problémy vypadají dnes porosty řepy dobře, ale všichni víme, že o výnosech a kvalitě rozhodne léto, jak bude pršet, houbové choroby listů, v jakých podmínkách budeme potom sklízet. Jarní agronomická práce je veliký, významný vklad, ale o jeho zúročení se teprve rozhodne. Tak to v zemědělství je a musíme to s pokorou akceptovat. Máme za sebou krizové období, sešly se nízké ceny, sucho a nízké výnosy, omezení v chemii, kalamitní výskyt listových chorob. Spíš než prázdninové spekulace o podzimních výnosech a cenách se mi jako důležité jeví zamyšlení, co si z tohoto období vzít pro budoucnost.

Letošní zima přinesla konečně alespoň normální srážky, květen a červen výrazně nadprůměrné. To však neznamená, že sucho přestává být problém nebo že to je problém fatální, s nímž se nedá vůbec nic dělat. I když se srážkové úhrny vrátí k normálu, bude určitě voda v budoucnosti limitujícím faktorem číslo jedna. Pro současné výnosy spotřebováváme (plodiny spotřebovávají) o 150 mm více vody než před padesáti lety, vyšší teploty znamenají vyšší výpar, a tak bude hospodaření s vodou velikou výzvou. I když se dnes půdy zpracovávají do mnohem větší hloubky než dřív, jejich utužení roste a snižuje vodní kapacitu. Promrznutí půdy do hloubky už nefunguje. Pečlivé a hluboké zpracování půdy, minimalizace pojezdů a tlaků na půdu, organické hnojení, včasná podmítka, protierozní opatření,

investice do strojů s pásovými pojezdy, se širokými pneumatikami, s regulací tlaku v pneumatikách, s navigací – vypadá to jako příliš obecná proklamace, ale musí se na tom opravdu zakládat úvahy o odpovědném hospodaření. A to se určitě nestavím do řady kritiků moderního zemědělství, všeználeků, podle kterých dělají zemědělci všechno špatně.

Nejen sucho, ale i kolísající ceny a omezování chemie vedou k nárůstu rizikovosti rostlinné výroby. U řepařské chemie je to chloridazon, desmedipham, organofosfáty, některé azoly, brzy to bude glyfosát a neonicotinoidy, otazník stále visí nad phenmediphamem. Všechny tyto účinné látky byly součástí fungující technologie, nejsou za ně relevantní alternativy (někde z hlediska účinnosti, jinde ceny). Jaro 2020 to připomnělo velmi důrazně nejméně dvakrát. Extrémní sucho v dubnu zásadně omezilo účinnost půdních herbicidů. V pokusech hledáme řešení pro případ, že by skutečně došlo k zákazu phenmediphamu. Zatímco v předchozích dvou letech bylo možno se zbývajícími přípravky tuto situaci za cenu zvýšených nákladů zvládnout, letos by to vedlo k neakceptovatelným, zapleveleným porostům. Je to jasný nárůst rizika, suchý duben není nic neobvyklého. Druhé riziko je spojeno se zákazem neonicotinoidů. Dosud nevýznamný škůdce – dřepčík řepný – dokázal porosty se slabším mořením v teplém počasí během několika dnů zcela zdecimovat. A dřepčík je jenom první ze škůdců, další následují: květílka, mšice a po nich virová žloutenka. Ano, je tu možnost, resp. nutnost ochrany aplikací dalších insekticidů, vyžaduje však velké nasazení v beztak velmi vypjatém období a výrazné zdokonalení prognózy a signalizace těchto škůdců, o značně zvýšeném vstupu cizorodých látek do prostředí ani nemluvě.

Z ročníku 2019 si neseme velké obavy z listových chorob, zejména cercosporiízy. Na východě Čech a zejména na Moravě se cukernatost oproti očekávání snížila o 2–4 %, výnosy řepy o 10–20 t·ha⁻¹ a odvětví přišlo o stovky milionů korun. Fytopatologové nám zatím dluží analýzu, proč k tak velikým škodám došlo. Jistě tu hrálo podstatnou roli počasí, jistě i rezistence vůči fungicidním přípravkům a po dlouhodobém suchu oslabený, odumírající chrást řepy. Osobně vidím chyby i v načasování fungicidních postřiků, zejména velký časový odstup mezi první a druhou aplikací. V každém případě je tu hrozba opakování a jen hlupák by nevyužil všechny možnosti, aby k opakování nedošlo. Význam fungicidní ochrany se stále zvyšuje, před deseti lety stačil zpravidla jeden postřik, dnes jsou normou spíše dva, ten první by neměl přijít předčasně a ten druhý pozdě. Odstup mezi těmito postřiky musí odpovídat účinnosti přípravků a jen výjimečně může překročit 3 týdny. Před deseti lety jsme pochybovali o fungicidech, 3. postřiku, v září; dnes to za infekčního tlaku a u později sklizené řepy považujeme za velmi rentabilní operaci. Dobrou zprávou jsou úspěchy šlechtění na odolnost vůči houbovým chorobám a přípravky s novými účinnými látkami. A zabránění maléru, podobnému tomu loňskému, je velikou

Malý dřepčík bude při slabším moření velmi nebezpečný škůdce

Cukrová řepa i celý řepařský a cukrovarnický sektor dnes čelí mnoha tlakům – veřme, že obstojí

výzvou pro odborné zázemí odvětví – pro nás ve výzkumu, pro agronomickou službu cukrovarů, chemiků a osivářů, pro poradce obecně.

Pro letošní ročník je důležitý také nástup nové technologie Conviso Smart, v Čechách masívní, na Moravě a ve Slezsku opatrnější. Tato technologie představuje potenciální řešení vleklého problému plevelných řep, zvýšení spolehlivosti a zjednodušení u herbicidní ochrany i alternativu pro případ restrikce phenmediphamu. Žádná takováto technologie není bez rizik a riziko Conviso Smart je zejména v možnosti křížení vyběhlic Smart odrůd s jednoletou řepou a vznik rezistence plevelů k ALS herbicidům. Rizikům je nutné čelit důslednou likvidační vyběhlic a přesným dodržováním technologie. Na dodržování a kontrole technologie musí spolupracovat pěstitel, cukrovar a dodavatel osiva. Přes jistá rizika je technologie Conviso Smart významnou šancí, jen je ji třeba dobře zvládnout.

Šlechtitelé garantují, že Smart odrůdy cukrové řepy byly vyšlechtěny klasickými metodami, že se tu nejedná o genetickou modifikaci. Je to důležité, cukr z geneticky modifikované řepy by byl v Evropě dnes prakticky neprodejný. V USA je to jinak, téměř veškerý řepný cukr tam už řadu let z geneticky modifikované roundup-ready řepy pochází a přesto tam k žádné katastrofě nedošlo. To je veliké téma pro budoucnost, pro zemědělskou politiku. Celá řada z výše popsaných problémů by byla snáze řešitelná s pomocí genetických modifikací a byla by to řešení

určitě ve prospěch životního prostředí. Pevně věřím, že v Evropě, u evropských šlechtitelů je kontrola i odpovědnost tvůrců na takové úrovni, že se vyšlechtění Frankensteinů nemusíme obávat. Když už je řeč o modifikacích a manipulacích, mám za to, že daleko nebezpečnější než manipulace genetické jsou dnes manipulace s informacemi a s veřejným míněním. Ve vztahu k zemědělství jsme toho dnes svědky na každém kroku.

Rizika, restrikce, sucho, ceny, politika – samé nejistoty. Takový je asi dnešní svět. A i při potřebném nadhledu je to pořád stejné. Celé odvětví řepařství a cukrovarnictví je pod tlakem. Také na cukrovary doléhá konkurence, třítina, kampaně na téma jedovatý cukr a lokální tlaky – zápach, potíže s transportem řepy, někdy i absurdní, ale nepominutelné výhrady veřejnosti. Ve snaze opřít se o nějakou jistotu si říkáme, že zemědělství a potravinářství tu musí zůstat, bez něj to nejde. Čeká ho ale živoření nebo pozitivní vývoj? Na jedné straně sucho a environmentální omezení, nárůst populace a růst spotřeby. Může to být naděje na růst cen zemědělských komodit? Na straně druhé globalizace a zostřující se hospodářská soutěž – tedy spíše tlak na nižší ceny. Osobně se domnívám, že tato tendence bude silnější. Prostě, jistoty nejsou a nebudou, je to stálý boj. Jak to dopadne nevíme, ale zajistíme si aspoň čisté svědomí, že jsme na té budoucnosti poctivě odpracovali svůj díl. Snad to platí i o řepě 2020.

Jaromír Chochola, Řepařský institut, s. r. o.